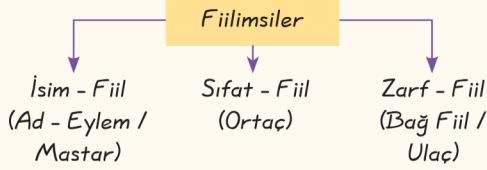

İSİM - FİİL (AD - EYLEM)

- Fiil kök ya da gövdelerinden belirli eklerle türetilen; cümlede isim, sıfat ve zarf olarak görev yapan sözcüklere **fiilimsi (eylemsi)** denir. Üç tür fiilimsi vardır ve bu fiilimsilerin her birinin kendine özgü ekleri bulunmaktadır.

- Fiil kök ya da gövdelerini isme dönüştüren "-me / -ma, -mek / -mak, -ış / -iş / -uş / -üş" ekleri, **isim - fiil** ekleridir.

DİKKAT!

İsim - fiil ekleri, **MAYIŞMAK** şeklinde kısaltılabilir.

(-me) (-iş) (-mek)
(-uş)
(-üş)

"-me / -ma"

Eklendiği fiile olumsuzluk anlamı katmayan "-me / -ma" ekleri isim - fiildir.

ÖRNEK

Yatma vakti gelmesine rağmen yatmadı.

Olumsuzluk anlamı katmamış. (İsim - fiil)

Olumsuzluk anlamı katmış. (İsim - fiil değil)

Araba sürmeyi öğrenmeye kararlıydı.

Gitmesinin sebebi, bana kızmasıymış.

DİKKAT!

Bir sözcükte iki "-me / -ma" art arda gelmişse birincisi olumsuzluk eki, ikincisi isim - fiildir.

ÖRNEK

Beni aramamasına çok kırıldım.

Olumsuzluk eki → İsim - fiil

"-mek / -mak"

Bu ekler, cümledeki her kullanımda isim - fiil olarak görev yapar.

ÖRNEK

Çalışmak ve başarmak zorundayım.
Sevmek, yaşama sınıksız tutunmaktadır.

DİKKAT!

"-makta, -mekte" eklerinin yerine "-yor" eki getirilebiliyorsa bu ekler şimdiki zaman, getirilemiyorsa isim - fiil ektir.

ÖRNEK

Güneş ufukta kaybolmakta. (Şimdiki Z.)
-yor

Yemek yapmakta tam bir ustadır. (İsim - Fiil)
-yor

"-ış / -iş / -uş / -üş"

Bu eklerin isim - fiil olup olmadığını anlayabilmek için "-me, -ma" olumsuzluk ekleri kullanılmamalıdır. Olumsuzluk ekleri, "-ış / -iş / -uş / -üş" eklerinden önce getirilebiliyorsa bu ekler isim fiildir.

ÖRNEK

Kuşların uçuşunu seyretti. uçmayışını → İsim - fiil

Kuşlar uçtu. uçmadı → İsim - fiil değil

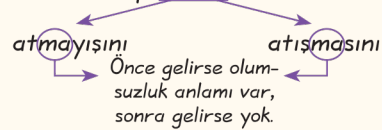
Onun kaçışını görmeliydin. (kaçmayışını)

Bu gidişle işleri bitiremezsin. (gitmeyişle)

DİKKAT!

"-ış / -iş / -uş / -üş" eklerini alan fiiller cümleden çıkarılarak olumsuz yapılmalıdır.

Hastanın kalp atışını dinledi.

ETKİNLİKLER

- Aşağıdaki cümlelerde geçen isim - fiillerin altını çiziniz.

Semsiyeni yanına almayı unutma!
Bana kızmanıza bir anlam veremedim.
Üniversiteyi bitirişini kutlamak istedik.
Yarışı kazanmak için çok emek harcadı.
Kuşların ötüşünü dinlemek ne güzel!

- Aşağıdaki cümlelerde kullanılan isim - fiil eklerini, parantez içindeki boşluklara yazınız.

Projeyi askıya almamız gerekiyor.	(.....)
Hafta sonu görüşmek istiyormuş.	(.....)
Polis, trafik akışını durdurmuştu.	(.....)
Amacı, arkadaşına yardım etmiş.	(.....)
Beni düşünmene çok sevindim.	(.....)

SIFAT - FİİL / ORTAÇ

- Fiil kök ya da gövdelerine getirilen "-an / -en, -ası / -esi, -mez / -maz, -ar / -er / -ır / -ir / -ur / -ür / -r, -dık / -dik / -duk / -dük, -ecek / -acak, -mış / -miş / -muş / -müş" ekleriyle türetilip cümlede sıfat görevinde kullanılan sözcüklere **sıfat - fiil (ortaç)** adı verilir.

DİKKAT!

Sıfat - fiil ekleri şu şekilde kısaltılabilir:

AN - ASI MEZ - AR DİK - ECEK - MİŞ

DİKKAT!

Sıfat - fiiller, kendisinden sonra gelen isimleri niteler ve o isme sorulan "nasıl, hangi" sorularıyla bulunur.

ÖRNEK

Üreten insan, yurduna faydalıdır.

Nasıl insan?
üret - en
fiil sıfat - fiil

Polis, olası kazalar için önlem almıştı.

Nasıl kazalar?
ol - ası
fiil sıfat - fiil

Kardeşim gelecek yıl okula başlayacak.

Hangi yıl?
gel - ecek
fiil sıfat - fiil

Sınavda akıl almaz bir hata yapmışım.

Bilgileri, çıkarılabilir diske kopyaladı.

İstanbul'da gezmedik yer bırakmadık.

DİKKAT!

Bazı sıfat - fiil ekleri, kip ekleriyle aynı anlamı verdiği için karıştırılabilir, karıştırmamak için sıfat - fiillerin önünde isim bulunduğu unutulmamalıdır.

ÖRNEK

Pişmiş aş su katılmaz.

Nitelediği isim var.

Yemek, kısa sürede pişmiş. Nitelediği isim yok.

DİKKAT!

Bazı sıfat fiil ekleri, benzeşme ve yumuşama sonucu değişime uğrayabilir.

ÖRNEK

Söyleyeceğim şeyleri unuttum.

-ecek
Düştüğü durumdan kendisi kurtulsun.
-dük

- Sıfat - fiilin nitelediği isim düşer ve sıfat fiil tek başına kullanılırsa buna **adlaşmış sıfat - fiil** denir.

ÖRNEK

Gelen misafirleri salona aldı.

sıfat - fiil isim

Gelenleri salona aldı.

Adlaşmış "Misafir" ismi düşmüş.
sıfat fiil

Beni bir arkadaşına benzettiğini söyledi.

O savaşa gidip de dönen olmadı.

Teklifimi biraz düşüneceğini belirtti.

Eşekten düşmüşün hâlini kim anlar?

Laftan anlamazın biridir o.

ETKİNLİKLER

- Aşağıdaki cümlelerde geçen sıfat - fiillerin altını çiziniz.

Otobüsten inen yolcular etrafa dağıldı.

Maçtaki unutulmaz anları tekrar izledik.

Düştüğü tuzağın farkında değildi.

Buz tutmuş kaldırımında ayağım kaydı.

Katlanabilir sandalyesi yine yanındaydı.

- Aşağıdaki cümlelerde geçen adlaşmış sıfat - fiilleri yandaki boşluklara yazınız.

Uçakta unutulmalar burada saklanıyor. ....

Onun ağabeyi, şu ayakta duranmış. ....

Pazardan alınacaklar, bu listede yazıyor. ....

ZARF - FİİL

- Fiil kök ya da gövdelerine getirilen belirli eklerle türetilen, cümlede zarf olarak görev yapan sözcüklere **zarf - fiil** (bağ - fiil / ulaç) denir.

Zarf fiil ekleri şunlardır:

-ken	-ınca / -ince
-alı / -eli	-arak / -erek
-asıya / -esiye	-ıp / -ip / -up / -üp
-madan / -meden	-casına / -cesine
...r...mez / ...r...maz, -maksızın / -meksizin	
-diğında / -diğinde / -duğunda / -duğünde	
-dikça / -dikçe / -dukça / -dükçe	
...a ...a / ...e ...e	
-diğından / -diğinden / -duğundan / -duğünden	

DİKKAT!

Zarf - fiiller, yükleme ya da fiilimsilere sorulan "nasıl, ne zaman" sorularıyla bulunur.

ÖRNEK

Şiir yazarken hiç konuşmazdı.

Ne zaman konuşmazdı?
şiir yaz - ar - ken
fiil zarf - fiil

Babam mesleğini ölesiye seviyordu.

Nasıl seviyordu?
öl - esiye
fiil zarf - fiil

Askerlik anılarını gülerek anlattı.

İzmir'e taşınalı bizi unuttu.

Yeni evinizde güle güle oturun.

- "Ne zaman" sorusuyla bulunan zarf fiiller cümleye zaman anlamı, "nasıl" sorusuyla bulunanlar ise durum anlamı katar.

ÖRNEK

O, hep düşünmeksizin konuşur.

Durum anlamı Nasıl?

Babasını kaybettiğinde çok üzalmü.

Zaman anlamı Ne zaman?

DİKKAT!

"-diğından / -diğinden" ekleri cümleye sebep anlamı katar, "niçin" sorusuyla bulunur.

DİKKAT!

"...r ...mez" ve "...a ...a" zarf fiil ekleri genellikle ikileme şeklinde kullanılır ancak "...a...a" ekleri tek başına da kullanılabilir.

ÖRNEK

Onu, görür görmez tanıdım.

Çocuk, düşe kalka büyür.

Maç, beşe çeyrek kala başlayacak.

DİKKAT!

Zarf - fiil ekleri ses değişimine uğrayabilir.

ÖRNEK

Ben konuştukça o öfkeleniyordu.

-dukça

İşlerimizi bitirdiğimizde çok geç olmuştu.

-diğında

DİKKAT!

Zarf - fiil eklerinin fiillere gelmiş olması gerekir. Fiile getirilmemiş ekler, zarf - fiil kabul edilmez.

ÖRNEK

Gençken çok yanlış yapmışım.

Zarf - fiil değil.

Vatanını delicesine severdi.

Zarf - fiil değil.

ETKİNLİKLER

- Aşağıdaki cümlelerde geçen zarf - fiillerin altını çiziniz.

İnsanları sevdiğçe dünyanız renklenir.

Biraz düşününce yaptığı hatayı anladı.

Tezgâhın başına geçip işe başladı.

Yola çıkar çıkmaz arabamız arızalandı.

O, bana takılmadan duramaz.

- Aşağıdaki zarf - fiillerin cümleye kattığı anlamı (zaman, durum) karşınıza yazınız.

Çocuklar koşu koşu dışarı çıktı.

Düşünmeden konuştuğu için pişman olmuştu.

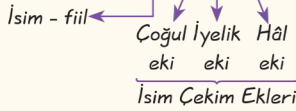
Kar yağarken sokakta kar topu oynadık.

Fiilimsilerin Genel Özellikleri

- Fiilimsiler, anlamca fiil; türce isim, sıfat ve zarf olarak görev yapar. Bu nedenle fiilimsiler kip eki alamaz ancak **isim çekim eklerini** alabilir.

ÖRNEK

Hafta sonu gezmelerimizde çok eğlenirdik.

DİKKAT!

İsim - fiiller ve sıfat - fiiller tamlama kurabilir.

ÖRNEK

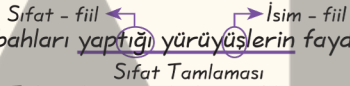
Dedem olgunlaşmış meyveleri topladı.

Telefonunda son arama listesine baktı.

Sabahları yaptığı yürüyüşlerin faydasını gördü.

- Fiilimsiler cümlede farklı görevlerde (yüklem, özne, nesne, tümleçler) kullanılabilir.

ÖRNEK

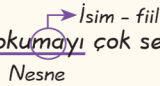
En güzel duygu, sevmektir.

Gelen, komşumuz Hüseyin Bey'di.

Özne

Küçüklüğümden beri okumayı çok severim.

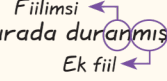

DİKKAT!

Fiilimsiler, ek fiil (idi, imiş, ise, -dir) olarak yüklem olabilir.

ÖRNEK

Onun kardeşi, şurada duranmış.

- Fiilimsi eklerini aldığı hâlde kalıplaşarak bir varlık ya da kavramın kalıcı adı olmuş sözcükler fiilimsi kabul edilmez. Bu kalıplaşma sadece isim - fiil ve sıfat - fiillerde olur.

ÖRNEK

Tarlaya buğday ekmek istiyordu.

ekme işi → Kalıplaşmamış (Fiilimsi)

Bakkaldan iki ekmek aldı.

undan yapılmış yiyecek → Kalıplaşmış (Fiilimsi değil)

Yemek yemek için masaya oturduk.

Kalıcı Fiilimsi Ad

Kalıcı Ad Olmuş İsim Fiiller: dolma, sarma, kıyma, dondurma, kızartma, kazma, dövme, kavurma, deneme (yazı türü), çakmak, buluş, alışveriş, görüş (düşünce), gösteriş...

Kalıcı Ad Olmuş Sıfat Fiiller: gelecek, geçmiş, dolmuş, yazar, döner (kebab)...

DİKKAT!

Kalıcı ad olmuş fiilimsiler, adlaşmış sıfat - fiillerle karıştırılmamalıdır.

ÖRNEK

Resme bakan, şaşkınlık yaşıyordu.

Adlaşmış Sıfat - Fiil

Bakan, konuyla ilgili açıklama yaptı.

Kalıcı Ad

DİKKAT!

Fiilimsiler olumsuz yapılabılır ancak kalıcı adlar olumsuz yapılamaz.

ETKİNLİKLER

- Aşağıdaki cümlelerde isim - fiil ve sıfat - fiillerin kurduğu tamlamaların altını çizin.

Annemin haykırışı gözümün önünden gitmiyor.

Belediye, her sokakta okuma köşeleri yaptı.

Yazar, yayımlanacak kitabını tanıttı.

Babası ona, uçan balon alacaktı.

Bir ay sonra hastanın konuşması düzeldi.

- Aşağıdaki cümlelerde fiilimsi özelliğini yitirmiş kalıcı adların altını çizin.

O soğuk kış gününde yakacağımız kalmamıştı.

Küçük çocuğa birkaç yiyecek verdi.

Annem, misafirler için kavurma yapmış.

Bilim insanlarının bu buluşu tarihe geçecek.

Kardeşimle gün boyu uçurtma uçurduk.

YAN CÜMLE VE FİİLİMSİYE BAĞLI SÖZ GRUPLARI

- Bir cümlede yüklem dışındaki bütün fiilimsiler **yan cümle** kurar ve kurdukları yan cümlelerin yüklemi olur.

ÖRNEK

Gülümsemek, iyi niyetin göstergesidir.

İsim - Fiil (Yan Cümle)

İstediyini söyleyen, istemediyini işitir.

Fiilimsi Fiilimsi Fiilimsi
(Yan Cümle) (Yan Cümle) (Yan Cümle)

DİKKAT!

Yan cümle, cümlede farklı öğeleri oluşturabilir.

ÖRNEK

Gelen, en yakın arkadaşım.

Yan cümle → Özne görevinde kullanılmış.

Hayat, insana sevmeyi öğretir.

Yan cümle → Nesne görevinde kullanılmış.

DİKKAT!

Bir varlık ya da kavramın kalıcı adı olan fiilimsiler, fiilimsi kabul edilmediği gibi yan cümle de kuramaz.

ÖRNEK

Kazma ile toprağı kazmayı sürdürdü.

Yan cümle değil Yan cümle

DİKKAT!

Yüklemde fiilimsi bulunabilir ancak bu fiilimsiler yan cümle kurmaz.

- Bir cümledeki fiilimsiye sorulan sorular, **fiilimsiye bağlı söz öbeklerini (gruplarını)** buldurur.

ÖRNEK

Dün sinemada izlediğim film çok güzeldi.

Fiilimsiye Bağlı Fiilimsi (Sıfat Tamlaması)
Söz Grubu Nerede izlediğim film?
Ne zaman izlediğim film?

Vatanı karşılıksız sevmek, bir başkadır.

Fiilimsi
Fiilimsiye Bağlı Neyi sevmek?
Söz Grubu Nasıl sevmek?

Tren, istasyona girince hareketlilik yaşandı.

Fiilimsi
Fiilimsiye Bağlı Ne girince?
Söz Grubu Nereye girince?

Tek tesellimiz, kazada kimsenin ölmemesiydi.

Fiilimsi
Fiilimsiye Bağlı Kimin ölmemesi?
Söz Grubu Neyde ölmemesi?

DİKKAT!

Fiilimsiye bağlı söz grubunu oluşturan sözcükler, fiilimsiyle aynı ögenin içinde yer alır.

ÖRNEK

Kemal Tahir tarafından 1963 yılında İstanbul'da yayınlanan roman, çok beğenilmişti.

→ Fiilimsiye bağlı söz grubunun tamamı cümlelerin öznesidir.

Bunların hepsi üniversite yıllarımda arkadaşlarımla tesvikiyle yaptığım resimlerdi.

→ Fiilimsiye bağlı söz grubu, cümlelerin yüklemidir.

ETKİNLİKLER

1. Aşağıdaki metinde geçen yan cümlelerin altını çiziniz.

Karlı havalarda güneş gözlüğü takmadan dışarı çıkmak ya da koruyucu gözlük olmadan kar sporları yapmak "kar körlüğü"ne sebep olabiliyor. Kar körlüğü, göz merceğinin bir parçası olan korneada oluşan yanık olarak biliniyor. Bu rahatsızlık, deniz seviyesinden yükseldikçe morötesi etkisi arttığı için kayak merkezlerinde daha çok görülüyor. Kar körlüğünde gözün, tuzlu suyla yıkanıp kapatılması gerekiyor.

2. Aşağıdaki cümlelerde fiilimsiye bağlı söz gruplarının altını çiziniz.

Ankara'ya uçakla gitmek, Eliz'in fikriydi.
Sağlığını, her sabah spor yapmaya borçluydu.
Tek istediğim, annemin bir an önce iyileşmesiydi.
Güneş yüzünü gösterdikçe hava yumuşamıştı.
Patikadan hızla aşağı inip ormana girdi.
Ben televizyon seyredirken o uyuyordu.
Sen bu şehirden gideli hayatın anlamı kalmadı.